

ԲԱՐՈՑԱԿԱՆ

Ազգի մը երջանկոյճիշնը՝ միաբան
ընկերութեան վրայ է .

Մարդս ընկերական ստեղծուած ըլլալուն համար՝ որ և իցէ մարդ բնականաբար միշտ ընկերութեան մը մէջ կը գտնուի . և որովհետեւ ընկերութեան կապն է միաբանութիւնը, անոր համար առանց միաբանութեան ընկերութիւն չըլլար . և այս պատճառաւ որ և իցէ ընկերութիւն առաջ երթալու ճամբու մէջ է, քանի որ միաբանութեամբ աշխատելու հետ կ'ըլլայ : Իսկ երբոր ընկերութեան մէջէն միաբանութիւնը պակսի, ոչ միայն անօգուտ կ'ըլլայ այն ընկերութիւնը՝ այլ և անտանելի, ինչուան որ ցրուի կորսուի :

Եւ որովհետեւ մարդս ընկերական է՝ ի բնութեանէ, ասկից կը հետեի որ միաբանութեան գաղափարն ալ մարդու բնական է . ուստի որ և իցէ մարդ ինչ վիճակի մէջ որ ըլլայ՝ պէտք է որ այս միաբանութեան գաղափարն ալ ունենայ, և անոր մէջ ի մանկութենէ կըրթուի : Այնպէս որ մարդու բնականութիւնը բացուելուն պէս առաջին գաղափարը պիտի ըլլայ ճանչնալ իր ըստեղծողը՝ այսինքն Աստուծոյ գոյութիւնը և մարդու համար սահմանած վախճանը . և երկրորդ ճանչնալ իր սնանելուն և իր վախճանին հասնելուն վրայ . օր՝ միաբան ընկերութեան հարկաւորութիւնը . ինչպէս որ Աստուծոյ զմարդ ստեղծելու ատեն հարկ սեպեց ընկերական ընելու զինքը ըսելով՝ թէ « Ոչ է պարտ մարդոյդ միայն լինել » . որ է ըսել թէ մարդու սննդեանը հարկաւոր է ընկերութիւն : Ահա այսպէս մարդու ստեղծմանէն յայտ է՝ որ իր աղէկութիւնը, խաղաղ կեանքը և իր հանգիստ վախճանը կը գտնէ ի միաբան ընկերութեան : Եւ աշխարհիս այսչափ հազարաւոր տարուան փորձն ալ կը ցուցնէ՝ որ մարդկան ամեն տեսակ չարեաց մէջ իյնալուն, և այսչափ անհնաւրին խռովութիւններուն պատճառն է

այս միաբան ընկերութեան պակսութիւնը : Եւ ասոր ներհակ՝ ամեն տեսակ աղէկութիւն և յաջողութիւն յառաջ եկած է և կու գայ ի միաբան ընկերութենէ : Եւ այս միաբան ընկերութեան ոյժը այնպէս զօրաւոր և գործք առաջ տանող է, որ եթէ և ի չարիս իսկ գըտնուի, չարիքն անով կը զօրանայ ու կործանիչ կ'ըլլայ մարդկութեան . որ և չարեաց դիտեալ վախճանն է : Եւ մարդիկ բնականաբար ճանչնալով այս միաբան ընկերութեան պէտքը և օգուտը, կը տեսնենք որ բան մը առաջ տանելու զաւանդուն պէս՝ մէկէն ընկերութիւն մը կը կազմեն . և թէ որ կարենան միաբան վարուիլ, ամեն ուղածնին առաջ կ'երթայ, և երբոր անմիաբանութիւն մտնայ մէջերին, բան մը առաջ տանել չկարենալէն ետեւ, ընկերութեան անձինք իրարու կը թշնամանան՝ ու մէկմէկու միասնելու կը ջանան, թէ և առանձին ամեն մէկը խեղացի և դատմունք ունեցող մարդիկ ըլլան :

Արդ առաջին տեսակ ընկերութիւնն է գերդաստանինը՝ աստուածագիր, որուն կարգաւորութիւնն է սահմանուած Աստուծոյ . որուն մէջ եթէ կենան ընկերութեան անձինք, կը վայելեն զայն խաղաղ կեանքը՝ զոր կը փափաքին, և վախճաններնուն կը հասնին : Բայց որովհետեւ շատ մարդիկ առաջնորդեալ ի կրից առանձին գերդաստանաց միաբան ընկերութեան դէմ կը զինէին՝ ու կը խռովէին զգերդաստանները, ասոնց դէմը առնելու համար հարկաւորեցան մարդիկ հաստատել երկրորդ տեսակ ընկերութիւնը՝ որ կ'ըսուի քաղաքական . յորում շատ գերդաստաններ միաբանած մէկ մեծ ընկերութիւն մը կը ձևացնեն, որ կարենան իրենց վրայ յարձակողներուն դէմ դնել՝ ու իրենց գերդաստանաց ընկերութիւնները խաղաղ պահել . և այս տեսակ ընկերութիւնները աւելի տարածուելով սկսան իշխանութիւններն և թագաւորութիւններ : Երրորդ տեսակ ընկերութիւնն է այլ և այլ մարդկային պիտոյքը հոգալու համար հնարածնին :

Արդ եթէ մարդիկ 'ի սկզբանէ հասկըցան միաբան ընկերութեան հարկաւորութիւնը, և ինչուան այսօր ետեւէ են այսպիսի ընկերութիւններ հաստատելու, որպէս զի խաղաղ հանգիստ վայելք ունենան, հապա ինչո՞ւ համար այսպէս ամեն տեսակ խռովութեանց և թշուառութեանց մէջ կը տագնապին. ո՞վ է արդեօք իրենց այսպիսի բարի յօժարութեան դէմ դնողն և արգիլողը: — Դրսէն ոչ դը. այլ նոյն իսկ միաբան ընկերութիւն ընել ուզողները. իրենք կ'ուզեն, և իրենք արդեօք կ'ըլլան 'ի գործ դնելուն, և իրենք դարձեալ կը զարմանան՝ թէ ինչո՞ւ չեն միաբանիր, ու զիրար կը մեղադրեն: Այս բանիս պատճառն է մարդկային բնութեան խեղճութիւնը: Ամեն մարդուն դատմունքը իր խեղճին համեմատ է, ըստ չափու իրեն խեղճը՝ պակաս կամ աւելի, բայց և ոչ մէկունը կատարեալ. բաց 'ի անոնց մէ՛ որոնց որ Աստուած կը հաղորդէ առանձին շնորհօք՝ կատարեալ դատումն: Եւ սակայն որովհետեւ ամենքն ալ դատմունք ունին, որչափ և պակասաւոր ըլլայ այն, իւրաքանչիւր դը իր պակասաւոր դատմանը մէջ ունի բնական ինքնահաւանութիւն, և անոր հետեանք պատուասիրութիւն. և ասոնք փոխանակ դատմանը համեմատ ըլլալու, ընդհակառակն՝ որչափ որ մէկուն դատումը պակաս է, այնչափ աւելի կ'ըլլայ ինքնահաւանութիւնը և պատուասիրութիւնը: Եւ զի մարդուս դատումն իր կշիռն է, անոր համար ամեն տեսածը, լսածը և մտածածը կը կշռէ իր դատմամբը, անկէ դուրս կշիռ չճանչնար. և որովհետեւ ըստ պակասելոյ դատման՝ անձնասիրութիւնը և պատուասիրութիւնը աւելի են, տես ուրեմն թէ ինչ աստիճանի սխալ կ'ըլլան դատման կըշռոյն պահանջմունքը:

Հիմա օրինակի համար ենթադրենք որ այլ և այլ մարդիկ ճանչնալով միաբան ընկերութեան հարկաւորութիւնը օգտակար բան մը առաջ տանելու համար՝ ժողովին խորհրդով գործելու, ամենքը զինեալ իրենց դատման կշիռ-

քով, պատրաստուած անձնասիրութեամբ և պատուասիրութեամբ՝ օգտակար խորհուրդներ տալու, և իւրաքանչիւր դը միտքը դրած իր դատմանը միաբանեցնելու զուրիշները. արդ խորհուրդը կ'առաջարկուի, և ժողովականք իրենց անձնասիրութեամբ և պատուասիրութեամբ զարգարուած՝ դատման կշռոյն մէջ կ'առնեն զայն խորհուրդը. և ահա չափերը կը գտնեն իրարմէ շատ զանազան. և ամեն մէկը կը սկսի ցուցնել իր չափոյն ուղղութիւնը և կը ջանայ այլոց ընդունելի ընել տալ. թէպէտ ամենքն ալ միաբանասէր, բայց չափերուն տարբերութիւնը պատճառ կ'ըլլայ յուզմանց և անմիաբանութեան, որով ամենքն ալ կը հարկաւորին չմիաբանելու և զիրար մեղադրելու իրրեւ անմիաբան. ամեն մէկերնին մտքերնին դրած թէ իրենց դատման կշռոյն չափն է չիտակը՝ և անոր պէտք է որ մէկաշնորհ հետեին, ան խորհրդոյն վրայ միաբանին: Այս է պատճառն որ առանձին որ և իցէ ազգիս յառաջագիմութեան փափաքող անձի մը հետ որ խօսիս, կը տեսնես որ ազգին խեղճութեան վրայ կու լայ՝ պատճառ բերելով անոր անմիաբան բնութիւնը. միտքը դրած՝ որ ինքը պատրաստ է միաբանութեամբ գործելու, բայց ուրիշներն իրեն պէս չեն մտածեր, չեն քններ, ու ընտրելի աղէկ խորհրդոյն իրեն պէս չեն հետեիր, այլ առանձին իրենց մտածութեանը վրայ պնդած կը յամառին: Այսպէս եթէ ընկերութեան մը անձինք չկարենան միաբանիլ ու առաջ տանել ընկերութիւննին, գնա առանձին կանչէ ընկերներէն ամեն մէկը ու հարցու. ամենէն ալ զնոյն գանգատը կը լսես ընկերութեան անձանց վրայ: Արդ՝ ընկերութեան մը անգամները, ազգի մը կառավարութիւնը առաջ տանող անձինք՝ քանի որ չգիտնան այս դատմանց տարբերութեանց պատճառները և զգուշութեամբ առջևը առնելու և միաբան գործելու ճամբան, անհնարին է միաբանութեամբ գործք առաջ տանիլը:

Կը շարունակուի: